

Список джерел

1. Архієреєв С. І. Державна трансакційна політика та структурні перетворення економіки України. Х. : Константа, 2006. 108 с.
2. Щербакова Е. Уровень образования в ЕС повышается от поколения к поколению. URL: http://demoscope.ru/weekly/2016/0669/barom01.php#_ftn2 (дата звернення: 22.04.2020).

Чаплигін А. К.,

д-р філос. наук, професор, завідувач кафедри філософії та педагогіки професійної підготовки

Сук О. Є.,

ст. викладач кафедри філософії та педагогіки професійної підготовки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна

ЕЛЕКТРОННА СИСТЕМА ОСВІТИ В КУРСІ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

Електронна система освіти для українських закладів вищої освіти є досить новою. Однак фахівці переважно відзначають пріоритетність та значення інтернет-технологій в процесі навчання і підтримують втілення електронного навчання в навчальний процес.

Під електронним навчанням – *E-learning* (від англ. *Electronic Learning*), за визначенням ЮНЕСКО, розуміється організація освітньої діяльності з застосуванням електронних інформаційних технологій [1]. Електронне навчання передбачає самостійну роботу з електронними матеріалами, консультації, поради, оцінки віддаленого (територіально) експерта, можливість дистанційної взаємодії, цілодобової доставки електронних навчальних матеріалів та отримання сучасних знань в будь-який час і в будь-якому місці.

Треба зазначити, що існує велика кількість видів та форм електронного навчання, і те, яка з форм буде прийнята в окремому ЗВО, залежить від багатьох факторів, серед яких можна виділити і наявність необхідного обладнання, і фінансові можливості навчальних закладів, і рівень кваліфікації викладачів, і ступінь інформаційної грамотності студентів. Сьогодні, в умовах інтенсивного розвитку комп'ютерних технологій, застосування їх в освіті стало актуальною складовою сучасної освітньої системи і однією з умов підвищення її якості.

Серед переваг електронного навчання основною є свобода доступу до інформації, можливість комбінувати навчальну діяльність з іншими видами діяльності, менша витратність на навчання [2]. Також електронне навчання передбачає постійне оновлення матеріалів і курсів, зручні критерії оцінки знань.

Однак, аналіз практики застосування технологій електронного навчання в українських університетах і академіях виявив цілий ряд недоліків в цьому виді

навчання. Зокрема, це необхідність досить високого рівня самонавчання студентів, відсутність соціального контакту з іншими учасниками навчання, не завжди вірне розуміння навчального матеріалу з боку студентів тощо.

Ці недоліки можна компенсувати в процесі *blended learning* – змішаного навчання, яке поєднує онлайн та очне навчання і «надає можливості навчання, комунікації, інформаційної активності та обміну знаннями у поєднанні з обміном досвідом, особистими контактами в умовах традиційних занять у фазі присутності» [3].

Змішаний підхід до навчання є однією з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що він дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного навчання. Його часто визначають як гібридне навчання. Це пов'язано з тим, що змішане навчання акцентує увагу на суто механічному підході до змішування різних навчальних форм. Гібрид є поєднанням нової, передової, з використанням можливостей ІТ-технології зі старою технологією і формуванням нового підходу (новації), з урахуванням відомих можливостей старої технології [4, с. 155].

Термін «змішане (гібридне) навчання» почав широко використовуватися після публікації в 2006 році Бонком і Гремом книги «Довідник змішаного навчання: глобальні перспективи, локальні проекти»[5].

Проаналізувавши існуючі трактування, автори обрали для себе наступні: змішане навчання – це «суміщення різних способів навчання», «суміщення різних методів навчання» та «суміщення навчання в ході особистого спілкування в режимі онлайн». Вони зробили висновок, що змішане навчання – це форма навчання, що суміщає традиційне навчання в ході особистого спілкування (face-to-face) з навчанням з допомогою застосування комп'ютерних технологій» [6, с. 42].

Таким чином, змішане навчання можна розглядати як форму організації навчання, в межах якої традиційна форма в рівній пропорції змішується з дистанційною, що передбачає використання комп'ютерних технологій та інтернет-ресурсів для досягнення максимальної ефективності обох форм навчання [7]. При цьому співвідношення аудиторних та віртуальних компонентів може відрізнятися і корегуватися залежно від предмету, віку студентів, рівня їхньої підготовки.

Світова практика застосування змішаного навчання підтверджує, що модель може успішно застосовуватися для викладання гуманітарних дисциплін.

На нашу думку, застосування елементів змішаного навчання може бути ефективним в курсі «Політологія».

В традиційному курсі «Політологія» основними джерелами інформації є лекції, методичне забезпечення (підручники, навчальні посібники, методичні посібники), періодичні видання тощо, які досить повно забезпечують інформаційну частину курсу. Але самостійне вивчення предмету за допомогою цих джерел є ефективним лише тоді, коли студент зі свого боку готовий до сприйняття цієї інформації, а викладач здійснює керування діяльністю студента на всіх етапах навчального процесу. Тому при організації змішаного навчання

не можна відкидати велику роль лектора, який глибоко знає свій предмет і може донести знання до студентів.

При розробці змішаного курсу «Політологія» для забезпечення високої якості навчання, є доцільним застосування дистанційних технологій у поєднанні з технологіями традиційними, при цьому лектору відводиться роль не лише викладача, а й консультанта, наставника і модератора навчального процесу. Відповідно лекція в умовах змішаного навчання залишиться базовою формою, але в ній поєднуються аудиторне лекційне заняття і самостійна робота студента по вивченню матеріалу з використанням навчально-методичного забезпечення в електронній формі. Виходячи з цього, ми вважаємо, що при розробці змішаного курсу, який ґрунтується на «змішуванні» очного та дистанційного навчання, основну увагу потрібно приділяти взаємодії студентів з викладачами та між собою. Взаємодія з викладачами й однолітками в процесі навчання створить можливість для динамічного спілкування, яке призведе до обміну знаннями, підвищить мотивацію та дозволить глибше розібратися в навчальному матеріалі. Крім того дуже важливим є надання студентам можливості викласти свої власні очікування щодо курсу. На думку В. Кухаренка, для цього можна «просто завантажити навчальний план та навчальні матеріали і створити загальне обговорення, щоб студенти розповіли вам про застосування матеріалів для їхнього життя або висловили свою думку щодо різних аспектів змісту. А можна занурити студентів глибоко в матеріал» [8, с. 71].

Якщо студенти не відчують зв'язок з викладачем або з іншими студентами, вони можуть повністю «випасти» з онлайн-курсу, оскільки далеко не всі з них зацікавлені в отриманні повноцінних знань, тому при розробці курсу треба передбачити надання можливостей для вираження себе. «Багато студентів хочуть проявити себе, але не кожен налаштований це робити. Студентам необхідно обирати значущі завдання, визначати очікування, наводити приклади хорошої роботи. Є цілий список способів, які допоможуть студентам перед, під час і після виконання завдання. Необхідно написати чіткі інструкції, у тому числі дати інформацію про академічну чесність та плагіат. Це не просто – створити завдання, яке дає студентам можливість висловити свою думку. Для цього, щоб бути частиною процесу навчання, ми повинні враховувати точку зору студента і забезпечувати зворотний зв'язок» [8, с. 77].

При розробці теоретичної частини змішаного курсу «Політологія», перш за все необхідно визначити його цілі і завдання, обрати технології та методи навчання, зробити моніторинг продуктивності студентів, обов'язково розробити та довести до студентів критерії оцінювання, чітко сформулювати вимоги, враховуючи різні темпи навчання у різних студентів.

На початку змішаного курсу студенту замість списку рекомендованої літератури треба надати адресу веб-сайту, де знаходиться вся необхідна інформація (матеріали, посилання тощо). Тобто одним з основних принципів проектування курсу є принцип «перевернутого дизайну», коли робота починається не з пошуку контенту та розробки змістовної частки предмету, а з

визначення запланованих результатів навчання та вибору методів їх оцінювання. Далі визначаються стратегії викладання, а потім – відбір і структурування матеріалу. Якщо в традиційному курсі акцент робиться на первинному розумінні матеріалу в ході аудиторного заняття, то в змішаному процес починається з постановки проблемного завдання, для виконання якого студент повинен самостійно ознайомитись з матеріалом і провести самоконтроль засвоєння цього матеріалу. Таким чином, змішаний курс орієнтований на результати навчання, чим забезпечує залучення до навчання та підвищує успішність студентів.

Тематичні лекції повинні бути скороченими і більш конкретними, ніж в традиційному навчанні, і супроводжуватися презентацією, що дозволить швидше та краще сприйняти матеріал. Дистанційна складова курсу дозволить студенту ознайомитись з новим матеріалом ще до очних занять, а також повторити матеріал після занять. Безсумнівною перевагою змішаного навчання є організація самостійної роботи студента. Гнучка система тестування сприяє систематичному контролюванню самостійної роботи.

Таким чином, переваги викладання курсу «Політологія», здійснення чіткого контролю та підвищення мотивації до навчання з використанням змішаного підходу є очевидними. Технологія чинить вплив на всі компоненти навчального процесу: на форми та методи організації навчання, на ефективність процесу навчання, на формування мотивації, професійно-значущих якостей.

Побудова навчальних курсів на підставі змішаного навчання є оптимальною для ефективної передачі знань і підвищення якості підготовки студентів.

Список джерел

1. Електронне навчання URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Електронне_навчання (дата звернення: 16. 04. 2020).
2. Кравченко Г. В. Использование модели смешанного обучения в системе высшего образования / *Известия АлтГУ*. 2014. №2 (82). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-modeli-smeshannogo-obucheniya-v-sisteme-vysshego-obrazovaniya> (дата звернення: 10. 04. 2020).
3. Bergamin, P. Forschungsaspekte des Blended Learnings aus der Sicht einer Fachhochschule URL : per.bergamin@ifel.ch (дата звернення: 7. 03. 2020).
4. Кухаренко В. М. Теорії навчання на сучасному етапі розвитку дистанційного навчання. *Теорія та методика електронного навчання*. Вип. 3. Кивий Ріг. Видавничий відділ НМетАУ. 2012. С. 153-161.
5. Bonk, Charles R. Graham «The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs».
6. Curtis J. Bonk, Charles R. Graham. Bonk The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs / Pfeiffer. 2006. 42 с.
7. Рубцов Г. И., Панич Н. В. Смешанное обучение: анализ: трактовок понятия. *Отечественная и зарубежная педагогика*. 2016. №5 (32). URL:

<http://cyberleninka.ru/article/n/smeshannoe-obuchenie-analiz-traktovok-ponyatiya>
(дата звернення: 16. 04. 2020).

8. В. М. Кухаренко Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Харків : «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с.

Черемський М. П.,
ст. викладач кафедри педагогіки та психології управління
соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», Україна

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА

Важливою проблемою сучасної української освіти виступає її авторитаризм, який перешкоджає вихованню творчої, всебічнорозвиненої особистості. І це є дивним, адже Україна проголосила себе демократичною державою і обрала курс на євроінтеграцію. Тим не менш, освіта в школі залишається авторитарною. Діти і досі піддаються пресингу з боку вчителів, які користуючись правом карати учня оцінками, по суті чинять спротив гармонійному розвитку особистості, її самовираженню та самоствердженню.

Натомість, в країнах Заходу навчання побудоване на повазі до внутрішнього світу особистості, її особливостей та можливостей. Тому найбільше там цінується здатність педагога будувати належний підхід до учня. Велику допомогу в цьому йому надають педологи, котрі займаються вивченням психічних та фізіологічних особливостей кожної окремої дитини. Дані знання надаються вчителю, і він на їхній основі будує індивідуальний підхід до особистості. Це надзвичайно складне завдання потребує від педагога великої творчої здатності. Адже ніякі абстрактні формули та схеми не можуть замінити вміння вчителя побудувати належний підхід до конкретної дитини. На жаль, саме цьому вмінню педагогів в наших університетах чомусь не вчать. Тож про який індивідуально-особистісний підхід до людини тут можна говорити. Звідси і береться той авторитаризм в освіті, котрий породжується, перш за все, неповагою до духовного світу особистості, її особливостей та можливостей. З цього приводу видатний український педагог В. Сухомлинський, звертаючись до вчителів, закликав їх не насилувати душу людини, уважно придивлятися до «законів природного розвитку кожної дитини, до її особливостей, прагнень, потреб» [1, с. 13].

Що ж ми спостерігаємо в сучасних українських школах? Той самий узагальнений, безособовий підхід до учнів, який компрометує нашу освіту, зводячи її до рівня освіти країн третього світу. І це, незважаючи на всі наші здобутки та досягнення в цій сфері. Чи не соромно нам перед Григорієм Савичем Сковородою, Костянтином Дмитровичем Ушинським, Антоном Семеновичем Макаренком, Василем Олександровичем Сухомлинським, які своїми здобутками підняли українську педагогіку до світового рівня? Чому ж